

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ НА I-II КУРСАХ МЕДИЧНОГО ВИШУ

Шевченко О.М.

Українська медична стоматологічна академія

Висвітлено лінгвокультурологічний аспект вивчення української мови як іноземної на I-II курсах, оволодіння яким пов'язане з пізнанням культури країни, мова якої вивчається. Авторка досліджує його роль у формуванні лінгвокультурологічної компетенції англомовних студентів.

Ключові слова: лінгвокультурологія, англомовні студенти, культура, українська мова як іноземна, компетенція.

The article is devoted to the coverage of the linguistic aspect in the study of the Ukrainian language as a foreign language on the I-II courses, the mastery of which is associated with the study of the culture of the country whose language is studied. The author explores the role of this aspect in the formation of linguistic competence of English-speaking students.

Key words: linguistics, English-speaking students, culture, Ukrainian as a foreign language, competence.

Постановка проблеми. Процеси, що відбуваються в Україні після здобуття статусу незалежності, ставлять перед системою освіти нові завдання, які визначають необхідність пошуку креативних підходів, які дають ефективні відповіді на виклики сьогодення. Особистість майбутнього спеціаліста, який здатен мислити, аналізувати, застосовувати засвоєні знання на практиці, стає основною цінністю у сфері вищої професійної освіти. Глибокі зміни відбуваються у вищій професійній школі щодо підготовки іноземних студентів. Це обумовлено підписанням Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС, прийняттям нового Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), запровадженням Національної рамки кваліфікацій (2011 р.) тощо. Підготовка студентів-іноземців регулюється такими законодавчими документами: Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без

громадянства» від 22.09.2011 р., Постановою Кабінету Міністрів України № 136 від 27.02.1993 р. «Про навчання іноземних громадян в Україні» та ін.

Пильна увага науковців прикута до питань удосконалення мовної підготовки іноземних студентів [8-12]. Сучасні процеси гуманізації й гуманітаризації навчання вимагають змін у застосуванні підходів до навчання української мови як іноземної [4-7]. Прагнення до комунікативної компетенції як до завершального результату навчання передбачає не тільки володіння мовною компетенцією, а й засвоєння немовної інформації, що необхідно для адекватного навчання і взаєморозуміння. Лише пізнаючи культуру країни, мову якої вивчаєш, можна забезпечити засвоєння національно-культурного компонента мовного матеріалу, сформувати в іноземних студентів лінгвокраїнознавчі компетенції. Мову все частіше розглядають не як основний засіб комунікації, а як спосіб пізнання цінностей інших народів і культур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У методиці накопичено чималий досвід підготовки студентів-іноземців. Аналіз наукової літератури свідчить, що проблема вивчення мови як культурознавчої дисципліни відображена в наукових розвідках таких учених як С. Амеліна, О. Гуменюк, А. Зерницька, Л. Кайдалова, Т.Лещенко, С. Ніколаєва, О. Семенов, Ж. Черкашина, О. Шевченко та ін. Дослідження Є. Верещагіна, Л. Гронь, В. Карасик, В. Костомарова, В. Маслової, Ю. Степанова, О. Шевченко, Н. Чаграк та ін. присвячені теоретичному осмисленню різних аспектів проблеми включення культури в процес викладання мови. Дослідники П.Гриценко, С. Єрмоленко, М. Кочерган, І. Огієнко, В. Скляренко, Ю.Шевельов та інші розглядають мову як скарбницю національної культури, а культуру – як «чинник формування мовних явищ і процесів» [4, с. 11]. Ми вважаємо вкрай важливим вивчення іноземної мови на основі аналізу культурних надбань країни, оскільки це поєднання дозволяє іноземним студентам активніше засвоювати специфіку мовних явищ. Крім того, лінгвокультурологічні елементи сприяють пізнанню духовного багатства

народу, налагодженню активної комунікації, підвищують рівень гуманітарної освіти.

Мета статті – розкрити сутність і значущість лінгвокультурологічного підходу до навчання української мови як іноземної англомовних студентів медичного вишу.

Виклад основного матеріалу дослідження. У різних країнах термін «лінгвокультурологічний» нині трактують по-різному. Так, у Німеччині його називають терміном «культурознавство» (Kulterkunde), у Франції – «мова і цивілізація» (langue et civilisation), а в англійській методичній літературі – «лінгвокультурні дослідження» (lingualcultural studies) [2].

Лінгвокультурологія досліджує прояви культури народу, відображені й закріплені в мові [12, с. 31]. В. Воробйов розуміє лінгвокультурологію як комплексну наукову дисципліну синтезуючого типу, що вивчає взаємозв'язок і взаємодію культури й мови в її функціонуванні й відображає цей процес як цілісну структуру одиниць у єдності їхнього мовного й позамовного (культурного) змісту за допомогою системних методів і з орієнтацією на сучасні пріоритети й культурні установки (систему норм і загальнолюдських цінностей) [3, с. 36–37].

Провідна мета лінгвокультурології – забезпечити комунікативну компетенцію в актах міжкультурної комунікації, передусім через адекватне сприйняття мови співрозмовника.

Визначальною метою засвоєння лінгвокультурологічного аспекту є формування в іноземних студентів лінгвокультурологічної компетенції. Це передбачає формування в них цілісної системи уявлень про основні національні традиції, звичаї й реалії країни, мова якої вивчається, що дозволяє іноземним студентам асоціювати з мовною одиницею ту ж саму інформацію, що й носії цієї мови, і досягати повноцінної комунікації.

Оскільки основним принципом навчання іноземних студентів є комунікативний метод, заснований на використанні досліджуваних фактів у активному спілкуванні в мовному середовищі, інформація, пов'язана з місцем

перебування студентів, є важливим джерелом розвитку їхніх комунікативних здібностей.

Аудиторна робота – це джерело знань про українську мову як іноземну. За словами С.Г. Тер-Минасової, «кожне іноземне слово відображає іноземний світ і іноземну культуру». Аудиторна навчальна діяльність студентів спрямована на розширення й удосконалення практичних мовних навичок і вмінь [11].

Процес адаптації до нового середовища відбувається також і під час позааудиторних заходів, які не тільки формують мовну, мовленнєву й соціокультурну компетенції, а й долучають іноземних студентів до історії, культури й традицій, сприяють розвитку їхніх творчих здібностей і міжкультурного діалогу. Позааудиторні заходи поєднують навчальний, національний і виховний компоненти, що дозволяють зрозуміти культуру й соціальний устрій країни, усвідомити практичне застосування студентами-іноземцями іноземної мови.

На кафедрі українознавства та гуманітарної підготовки УМСА для навчання іноземних студентів використовуються комплекти текстів із граматичними завданнями на актуальні теми:

- міста України (Полтава, Київ, Харків);
- українські письменники (Тарас Шевченко, Григорій Сковорода, Іван Котляревський, Микола Гоголь);
- видатні вчені-полтавці (Юрій Кондратюк, Микола Скліфософський);
- свята, звичаї й традиції українців;
- 100- літня історія виникнення й розвитку УМСА;
- проблеми збереження навколишнього середовища й захисту миру;
- проблема вибору й опанування майбутньої професії.

Крім того, викладачі кафедри використовують лінгвокультурологічний матеріал під час вивчення навчально-професійної, соціально-культурної, побутової, спортивно-оздоровчої й сімейно-побутової сфер.

Вивчення української мови як іноземної в мовному середовищі, безумовно, тісно пов'язане з регіональними особливостями міста перебування іноземних студентів. Разом із культурним контекстом на власне мовному рівні іноземні студенти активно засвоюють мовні одиниці, що не належать до літературної мови, зокрема молодіжний сленг, колоквіальні елементи, а також діалектизми й міське койне.

Регіональний лінгвокультурологічний аспект чітко простежується на матеріалі посібників з навчання української мови як іноземної, які видані на кафедрі українознавства та гуманітарної підготовки УМСА. Сучасний посібник «Читаємо українською» [7] пропонує використання країнознавчого й культурологічного матеріалу, пов'язаного саме з рідним містом. У посібнику містяться описи міських пам'яток і реалій, відомості про історію, культуру, політичний устрій і соціальні умови життя українського народу в цілому. Усе це сприяє соціокультурній адаптації іноземних студентів до україномовного середовища.

Отже, лінгвокультурологічний матеріал – потужний важіль для створення й підтримання зацікавленості вивченням української мови як іноземної. Він сприяє залученню іноземних студентів до діалогу культур (іноземної й рідної), збагачує їх відомостями країнознавчого характеру, дає можливість дізнатися про культуру України, активізує навчальну діяльність, розширює активний словник студента-іноземця, створює доброзичливу психологічну атмосферу на заняттях.

Лінгвокультурологічний підхід до навчання дозволяє осмислити явища культури свого народу в дзеркалі іноземних культур, осягти загальнолюдські цінності, що є необхідною умовою формування світогляду майбутнього фахівця-медика.

Список використаної літератури

1. Верещагин Е. М. Язык и культура / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – Изд. 2-е // Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. – М.: Русский язык, 1976. – С. 3.

2. Владимірова В.І. Лінгвокраїнознавчий аспект у викладанні української мови як іноземної / В.І. Владимірова, О. М. Шевченко // Молодий науковець. – № 5.1 (69.1). – С.55-58.
3. Вороб'єв В. В. Лінгвокультурологія: монографія / В. В. Вороб'єв. – М.: РУДН, 2008. – 336 с.
4. Кононенко В. І. Українська лінгвокультурологія / В. І. Кононенко. – К.: Вища школа, 2008. – 327 с.
5. Лещенко Т. О. Шляхи удосконалення мовної підготовки іноземних студентів / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко, О. М. Шевченко // Актуальні питання суспільно-гуманітарних наук та історії медицини : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., м. Чернівці, 11-12 жовтня 2018 р. – Чернівці, 2018. – С. 111-113.
6. Лещенко Т. О. Соціокультурний аспект посібника з української мови для іноземних студентів / Т. О. Лещенко, О. М. Шевченко // Актуальні питання медичної (фармацевтичної) освіти іноземних громадян: проблеми та перспективи : зб. статей навч.-наук. конф. з міжнар. участю, 22 листопада 2018 р. – Полтава, 2018. – С. 51-54.
7. Лещенко Т. О. Читаємо українською : посібник для іноземних студентів I-II курсів (соціокультурний аспект). II частина // Лещенко Т. О., Шевченко О. М., Козуб Г. М.– Полтава : ФОП Гаража М.Ф., 2019. – 148 с.
8. Маслова В. А. Лінгвокультурологія: учеб. пособие для студ. вузов. – М.: Академия, 2001. – 204 с.
9. Орехова И. Я. Формирование лингвокультурологической компетенции в процессе обучения иностранному языку / И. Я. Орехова // Иностранные языки в школе. – 2004. – № 5. – С. 28-30.
10. Симоненко Т. Лінгвокультурологічний аспект навчання рідної мови / Т. Симоненко // Моя методика. – 2011. – № 34–36 (290-292). – С. 2-7.
11. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация / Тер-Минасова С.Г. – М. : Слово Slovo, 2000. – 624 с.

12. Шевченко О. М. Культурологічний компонент професійної підготовки іноземних студентів вищих медичних навчальних закладів / О. М. Шевченко // Альманах науки. – 2018. – № 5/2(14). – С. 30-34.